

Anton Perdih

VENETSKI PAR ZNAKOV ·l·ʃ

Abstract

Venetic signs pair ·l·ʃ

The Venetic pair of graphemes ·l·ʃ may have, from right to left, the same meaning as the Slovenian dialectal prefix *vi-* (Cz: *vy-*, Ru: *вы-*), which mean: *from, out, out of*. On the Ateste tablets, if using this example, the sequence of VIRVINVIL would mean the instruction: “to form words composed of consonants R, N and L, and one additional consonant.” These sequences of words would be useful for learning purposes as well as a spell or bewitchment, especially if read back and forth. This would explain also the meaning of the fourth grapheme pair VI and of the pair KV. If this understanding of the above pair of Venetic graphemes is correct, then some other Venetic inscriptions, where the two letters appear, may have a different meaning. For example, VIOUGONTAI would instead of “into this fire” mean “out of this fire.”

Uvod

Venetski par znakov ·l·ʃ je videti kot nekakšna zagonetka. Italijanski venetologi [1] ga prečrkujejo kot VH in proglašajo za F. To za njimi ponavljajo tudi marsikateri naši znanstveniki, npr. B. Grafenauer [2]. Nasprotno pa ga M. Bor [3], str. 190-191 odn. 191-192, bere kot VJ, medtem ko ga nekateri njegovi sledilci berejo kot VI. Naslednje vprašanje je, kaj ta F oziroma VJ oziroma VI pomeni. Pri italijanskih venetologih [1] je prebrani F pogosto samo eden od glasov v imenu, ki ga “vidijo” v napisu. Bor [3] ga razume kot slovenski “v”, njegovi sledilci pa kot “Vi”, “Ti” ali “v”. Poglejmo najprej njegovo pojavljanje na atestinskih tablicah.

Na atestinskih tablicah

Atestinske tablice so posebno zanimiv del venetskih napisov. Nekateri jih smatrajo za učne pripomočke v šoli za pisarje. Smatrajo jih za sestavljene iz več delov. Med njimi je posebno zagoneten del, pogosto imenovan “skupki soglasnikov”, ki ga predstavljajo kot [1]:

vhr vhn vhl vh zr zn zl
tr tn tl kr kn kl kv mr mn ml
pr pn pl šr šn šl sr sn sl
tr tn tl br bl gr gn gl

D. Kaplja [4] je prvi opazil v teh skupkih slovensko razumljive korene, ki dajo ukaze, kot npr. (knjižno zapisano) le trtni t, itd.

V. Vodopivec [5] jih je razdelil v vstopni del: vir vin vil vi
in ponavljalni del:

drdn d l trtn t l krkn k l kv mrmn m l prpn p l šršn š l srsn s l trtn t l brbn l grgn g l

Oboje razlaga kot molitveni pristop, pri čemer vstopni del predstavlja spoštljiv nagovor božanstva, ponavljalni del pa sozvočenje z božanstvom in izrazito spoštljiv odnos do njega. Besede same pa da so velelniške oblike določenih glagolov in njihove oblike bi bile zapisane v nekaterih narečjih kot *l trtn t!* oziroma *la tərtn tə!* in v knjižni obliki *le trtni t!*.

Menim, da bi bila lahko razlaga namena teh soglasniških skupkov precej bolj posvetna. Besede vir vin vil bi lahko pomenile viR, viN, viL, kjer predpona vi-, ki jo opažamo v nekaterih zahodnih slovenskih narečjih [3,6-8], pa tudi v češkem vy- in ruskem вы-, pomeni »iz«. Če je ta pomen pravi, in če so atestinske tablice res šolski pripomočki, potem je v besedah vir vin vil lahko skrito nekako takšno navodilo: »Iz glasov (črk) R, N in L sestavi zaporedje ukazov, v katerih nastopajo ti glasovi in še po en in isti soglasnik.«

Kot da bi to navodilo veljalo, imamo v različnih tablicah podoben rezultat.

Es 23:

vir vin vil vi drdn d l trtn t l krkn k l kv mrmn m l prpn p l šršn š l srsn s l trtn t l brbn l grgn g l in podobno tudi Es 24, Es 25, Es 26, Es 31 in Es 34.

Vendar vse to samo nakazuje, da bi bila ta razlaga mogoča, nimamo pa na zgoraj omenjenih tablicah nikakršne neodvisne potrditve, da je res tako in da je taka razlaga pravilna. Do tu lahko rečemo le, da običajnost povezave med soglasniki R, N, L in polglasnikom v slovenščini vse to vsekakor omogoča.

Če pogledamo tablico Es 39, imamo tam [1] le šest vidnih črk:

...n kr ... l šn ...

kar razširijo [1] v:

[vhl vhn vhr vh zl zn zr kl k]n kr [kv ml mn mr pl pn pr š]l šn [š r sl sn sr tr tn tl bl bn br gl gn gr]

in to razširitev bi po Kapljevo [4] lahko predstavili kot:

[... dldn d r klk]n k r [kv mlmn m r plpn p r š]lšn [š r slsn s r trtn t l blbn b r glgn g r]

Vidimo, da bi v razširjeni verziji napisa na Es 39 navodilo bilo nekoliko drugačno: »Iz glasov (črk) L, N in R sestavi zaporedje ukazov, v katerih nastopajo ti glasovi in še po en soglasnik«, nastalo zaporedje soglasnikov pa se pokorava temu navodilu.

Vendar tablica Es 39, ki nakazuje drugačno zaporedje, obsega le 6 vidnih črk iz dveh delov, ki morda niti ne spadata k isti tablici. Če beremo to zaporedje šestih ohranjenih črk nazaj, dobimo popolnoma enako zaporedje kot na ostalih tablicah [V. Vodopivec, osebno sporočilo].

Vodopivec [5] meni, da je šlo pri teh delih besedil za molitveni pristop. Meni se zdi bolj verjetno, da je šlo poleg učenja pisanja tudi za učenje priprave in uporabe obrazcev urokov in zagovorov. To je videti še bolj verjetno, če upoštevamo tudi možnost palindromskega načina branja, ko lahko dobimo npr. v Es 24:

... drdn d l trtn t l krkn k l k v mrmn m l prpn p l šršn š l srsn s l trtn t l brbn b l grgn g l,

kar se palindromsko nadaljuje v:

gngr g l bnbr b l tntr t l snsr s l šnšr š l pnpr p l mnmr m v k l knkr k l tntr t l dndr d

in oboje se lahko poljubno ponavlja.

V razširjeni obliki Es 39 dobimo na ta način:

... dldn d r klkn k r k v mlmn m r plpn p r šlšn š r slsn s r trtn t l blbn b r glgn g r,

ki se nadaljuje v:

gnpl g r bnbl b l tntr t r snsl s r šnšl š r pnpl p r mnml m v k r knkl k r dnld d

in se spet lahko poljubno ponavlja.

Tako dobimo štiri možna zaporedja glasov R, N, L in še po enega soglasnika, v katerih pa N ni povezovalni soglasnik. To so: R N L, N R L, L N R ter N L R, ki vsa dajo slovensko izgovorljive skupke. Manjkata le zaporedji R L N in L R N, ki bi dali zaporedja besed drdl d n trtl t n ... oziroma dldr d n tltr t n ... Ti zaporedji besed pa nimata takega zvena kot prejšnje štiri možnosti in ju morebiti zato niso uporabili.

Možnost palindromskega načina branja teh skupkov soglasnikov kot obrazca uroka ali zagovora morebiti pojasni tudi namen doslej tu še nepojasnenega zloga vi v delu vir vin vil vi, ki bi pomenil: »... in iz celotnega skupka soglasnikov z obratnim branjem naredi besedilo uroka ali zagovora dovolj dolgo«. Tudi vrinek kv oziroma pri nasprotni smeri branja vk bi lahko služil temu.

V drugih napisih

Če ima ta venetski $\cdot\bar{1}$ res tudi pomen »iz«, oziroma če v venetskih napisih morebiti nastopa celo kot predlog **vi** z istim pomenom, potem bo treba spremeniti razlage nekaterih venetskih napisov. Na primer: VI OUGON potem ne bi pomenilo »v ogenj« [3], temveč »iz ognja«.

To bi veljalo na primer za napise na žarah, glej tabelo 1, kjer je videti bolj smiselno »iz ognja iztinjaj« (Es 82), oziroma »iz tega ognja k raji odideš« (Es 76), kot »v ogenj iztinjaj« ali »v ta ogenj k raji odideš«.

Tabela 1. Nekaj napisov na žarah, v katerih je venetski par znakov $\cdot\bar{1}$ -V.

Napis	$\cdot\bar{1} \equiv v$ [3]	$\cdot\bar{1} \equiv iz$
Es 79	ventaj v ogenj ti njega	ventaj iz ognja ti njega
Es 80	... v ta ogenj ...	... iz tega ognja ...
Es 82	v ogenj iztinjaj	iz ognja iztinjaj
Es 76	v ta ognej k raji odideš	iz tega ognja k raji odideš

Odrpta vprašanja

Odrpta ostaja vprašanje, v katerih od ostalih primerov pomeni dvojček $\cdot\bar{1}$ po naše »iz«, v katerih [8] pa kaj drugega.

Kar se samih glasov tiče, ne smemo zanemariti možnosti, da bi bil venetski znak $\bar{1}$ (ki mu sedaj pripisujejo glasovno vrednost črke V), ker je podoben grški črki digama iz časa Homerja, ki je tedaj imela U-jevsko glasovno vrednost, lahko v resnici imel tudi pri Venetih še vedno U-jevsko glasovno vrednost, saj npr. Latinci še do 3. stol. po Kr. niso

poznali glasu, ki ga sedaj pišemo z V in ni nujno, da bi ga že dolgo pred tem poznali Veneti, zanj pa uporabljali znak, ki je včasih označeval U-jevski glas [9].

Za venetski znak ·l·ǵ bi bilo treba upoštevati možnost, da bi bil to lahko znak za sredinski i, po IPA ĭ, po rusko ѣ, saj tak glas poznajo nekatera zahodnoslovenska narečja. In glede na [9] možnost razvoja ·l·ǵ (= uĭ) > uə- > bə- > bə-. Če pa bi se izkazalo, da je v zahodnoslovenskih narečjih ohranjena predpona bə- [7] odsev prvotnega stanja soglasnika, potem bi se vse skupaj postavilo na glavo, ·l·ǵ (= bĭ) > bə-, in glasovne vrednosti nekaterih venetskih znakov bi bilo treba ovrednotiti na novo, s tem pa tudi razumevanje napisov.

Literatura

1. G B Pellegrini, A L Prosdocimi, *La Lingua Venetica*, Vol. 1, 2, Istituto di Glottologia dell Università di Padova, 1967
2. B Grafenauer, v: P Diakon, *Zgodovina Langobardov*, Obzorja, Maribor, 390-395
3. M. Bor, Venetščina in venetski napisi, v: M. Bor, J Šavli, I Tomažič, *Veneti naši davni predniki*, Editiones Veneti, Ljubljana 1989, 183-443 (M. Bor, The Venetic language and Venetic inscriptions, in: J.Šavli, M. Bor, I. Tomažič, *Veneti First builders of European Community*, Editiones Veneti, Wien, Boswell 1996, 171-340)
4. D Kaplja, Razvozlana skrivnost – Slovenetski napisi v Italiji na tablicah izpred 2300 let, *Nedeljski dnevnik* 6.10.1996
5. V Vodopivec, Atestinske tablice verski in jezikovni pomniki naših prednikov, *Zbornik prve mednarodne konference: Veneti v etnogenezi srednjeevropskega prebivalstva*, Ljubljana, Jutro 2002, 167-181
6. F Ramovš, *Historična gramatika slovenskega jezika II, Konzonantizem*, Učiteljska tiskarna, Ljubljana 1924, 158-159
7. M L Greenberg, *Zgodovinsko glasoslovje slovenskega jezika*, Aristej, Maribor 2002, str. 152
8. V Vodopivec, Nabor venetskih napisov, delitev, prevod in slovar, *Zbornik 4. mednarodne konference Evropski staroselci*, Jutro, Ljubljana 2006, 118-144
9. A Perdih, Betacizem po tolminsko (Betacism in the Tolminski dialect), *Zbornik pete mednarodne konference Izvor Evropejcev (Proceedings of the fifth international topical conference Origin of Europeans)*, Jutro, Ljubljana 2007, 101-133

Povzetek

Venetski par znakov ·l·ǵ, bran z desne na levo, lahko pomeni isto kot slovenska narečna predpona vi- (Cz: vy-, Ru: вы-), ki pomeni "iz". Na atestinskih tablicah bi v takem primeru zaporedje znakov VIRVINVIL pomenilo navodilo: "Iz (črk) R, N in L sestavi zaporedje ukazov, v katerih nastopajo ti glasovi in še po en soglasnik!" Ta zaporedja besed bi bila uporabna za učenje pisanja in branja, a tudi kot urok ali zagovor. Za slednje bi bila še posebej primerna, če bi jih brali brez prekinitve v obe smeri. To bi razložilo tudi pomen četrtega para znakov VI in skupka KV. Če pomen para venetskih znakov ·l·ǵ "iz" drži, potem imajo lahko drugačen pomen tudi nekateri drugi napisi, v katerih ·l·ǵ nastopa, npr. VIOUGONTAI bi namesto "v ta ogenj" lahko pomenilo "iz tega ognja".